

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu”

(COM(2020) 450 final – 2018/0196 (COD))

un “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu”

(COM(2020) 452 final – 2018/0197 (COD))

(2020/C 429/29)

Ziņotājs: **Mihai IVAȘCU**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Savienības Padome, 8.6.2020., 10.6.2020. Eiropas Parlaments, 17.6.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 177., 178. un 304. pants
Atbildīgā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	20.7.2020.
Pieņemts plenārsesijā	18.9.2020.
Plenārsesija Nr.	554
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	217/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Prognozes liecina, ka pēc Covid-19 pandēmijas izraisītā iepriekš vēl nepieredzētā eksogēnā simetriskā satricinājuma dramatiski palielināsies bezdarbs un nabadzība, kā arī bankrotēs ievērojams skaits uzņēmumu.

1.2. EESK pilnībā atbalsta Komisijas iniciatīvu izmantot ES budžetu, lai mobilizētu ieguldījumus un piedāvātu finansiālu atbalstu laikā, kad notiek atveseļošanās pēc Covid-19.

1.3. Covid-19 krīze ir izraisījusi nekoordinētu reakciju visās dalībvalstīs atkarībā no valstu un reģionālajām iespējām. EESK uzskata, ka KNR priekšlikumā pavisam noteikti ir vajadzīgi daži grozījumi, un atzinīgi vērtē nodomu vienkāršot un padarīt elastīgākus visus septiņus dalītās pārvaldības fondus.

1.4. EESK uzskata, ka ierosinātais elastīgums ir pareizā pieeja sarežģītajā ekonomiskajā un sociālajā situācijā, kas ļaus dalībvalstīm izmantot pieejamos līdzekļus tur, kur tie ir visvairāk vajadzīgi. Laikā, kad notiek atveseļošanās pēc Covid-19, būtu jāievēro ilgtspējīgi principi un jāsaskaņo ERAF, Kohēzijas fonda un citu Eiropas programmu pasākumi.

1.5. No otras puses, EESK pauž neapmierinātību ar to, cik atšķirīgi dažādās dalībvalstīs sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas partnerības tiek iekļautas un iesaistītas nolīgumu sagatavošanā un programmu izstrādē un īstenošanā, kā arī uzraudzības komitejās.

1.6. EESK uzskata, ka īpaša uzmanība ir jāpievērš reģioniem, kurus smagi skārusi Covid-19 krīze un kuri saskaras ar vislielākajām grūtībām, atsākot ilgtspējīgu ekonomikas atveseļošanu. Sociālā iekļaušana un atšķirību mazināšana gan starp dalībvalstīm, gan starp dažādiem reģioniem ir un tai vajadzētu būt Kohēzijas fonda galvenajai prioritātei.

1.7. EESK piekrīt, ka pavisam noteikti ir jānodrošina elastīgums attiecībā uz termiņu pagarināšanu, un atbalsta ierosinājumu, ka līdzekļu pārvietošanu varētu veikt plānošanas perioda sākumā vai jebkurā citā īstenošanas posmā.

1.8. Turklāt pagaidu pasākumu nodrošināšana, kas ļautu ārkārtas apstākļos izmantot fondu līdzekļus, palielinās uzticēšanos un koriģēs ekonomikas nelīdzsvarotību. Plānotais lielais valsts parāds būtiski ietekmēs ekonomiku, ja tai netiks nodrošināts efektīvs atbalsts ar visiem nepieciešamajiem līdzekļiem.

1.9. Komiteja uzskata, ka, pārvarot nelabvēlīgos satricinājumus, it īpaši tos, kurus nav radījuši ekonomikas apstākļi, ir ārkārtīgi svarīgi pieļaut lielāku ES budžeta elastīgumu.

1.10. EESK iesaka Eiropas Savienībai īstenot politiku, kas uzlabotu pārrobežu sadarbību krīzes laikā. Labāki protokoli un ciešāka sadarbība sekmētu racionālu un ātru Eiropas atbildes reakciju uz jebkāda veida katastrofām.

2. Ievads un tiesību akta priekšlikums

2.1. Pirms vairāk nekā diviem gadiem Eiropas Komisija ierosināja Kopīgo noteikumu regulu (KNR) ⁽¹⁾, kuru veido tiesību aktu normas kohēzijas politikas līdzekļu izmantošanai laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam. Ar ierosināto tiesisko regulējumu ir iecerēts nodrošināt gan vienkāršošanu un elastīgumu, lai reaģētu uz jaunām vajadzībām, gan finanšu instrumentu izmantošanas efektivitāti. Teksts tika apspriests ar dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām.

2.2. Ar ierosināto regulu tiek ieviesti daži noteikumi, kas nodrošinātu rīcības brīvību Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda Plus, Kohēzijas fonda, Taisnīgas pārkārtošanās fonda un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda izmantošanā. Ar to tiek grozīti arī finanšu noteikumi attiecībā uz iepriekšminētajiem fondiem, kā arī Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu. EESK atzinīgi vērtē paredzēto vienkāršošanu un elastīgumu attiecībā uz šiem septiņiem dalītās pārvaldības fondiem.

2.3. Pēc Covid-19 pandēmijas izraisītā iepriekš vēl nepieredzētā eksogēnā simetriskā satricinājuma palielinājās spiediens uz Eiropas veselības sistēmām, kam nekavējoties sekoja nopietnas sociālās un ekonomiskās grūtības. Prognozes liecina, ka dramatiski palielināsies bezdarbs un nabadzība, kā arī bankrotēs ievērojams skaits uzņēmumu.

2.4. Attiecībā uz atlikušo finanšu shēmas periodu (līdz gada beigām) nekavējoties tika pieņemti divi tiesību aktu priekšlikumi, lai steidzami reaģētu uz iespējamām pandēmijas sekām: divi grozījumi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 1303/2013 ⁽²⁾, kas tika pieņemti 2020. gada 30. martā un 2020. gada 23. aprīlī, ar mērķi nodrošināt elastīgumu dalībvalstīm to centienos pārvaldīt programmas, reaģējot uz Covid-19 krīzi.

2.5. Pašreizējās apspriedēs par ilgtspējīgu stratēģiju izejai no krīzes galvenā uzmanība ir pievērsta diviem pilāriem: Eiropas Atveseļošanas fondam un ievērojami nostiprinātai daudzgadu finanšu shēmai. Ierosinātā regula ir vērsta uz atbalstu kohēzijas politikas ieguldījumiem vidējā termiņā un ilgtermiņā.

2.6. EESK pilnībā atbalsta Komisijas iniciatīvu izmantot ES budžetu, lai mobilizētu ieguldījumus un piedāvātu finansiālu atbalstu laikā, kad notiek atveseļošanās pēc Covid-19. Vienlaikus jāatbalsta plašāki plāni – palielināt Eiropas ekonomikas konkurētspēju un ilgtspēju, kā arī īstenot Eiropas sociālo tiesību pilāru.

2.7. Pašreizējā Covid-19 krīze mums ir atklājusi, cik nozīmīgs ir elastīgums un ātri koordinēta dalībvalstu un ES atbildes reakcija. Gūtā pieredze būtu jāatspoguļo jaunajā juridiskajā un finansiālajā satvarā, kuram jāpierāda elastīgums un spēja turpmāk reaģēt uz ārkārtas apstākļiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Covid-19 krīze ir izraisījusi nekoordinētu reakciju visās dalībvalstīs atkarībā no valstu un reģionālajām iespējām. Tas varētu novest pie asimetriskas atveseļošanās un vienlaikus veicināt reģionālo atšķirību un nevienlīdzības pieaugumu, kas ilgtermiņā varētu apdraudēt vienoto tirgu un Eiropas Savienības finanšu stabilitāti. EESK uzskata, ka ir svarīgi rīkoties nekavējoties, lai novērstu vienotā tirgus turpmāku sadrumstalošanos un ievērotu Līguma mērķi veicināt konvergenci un mazināt atšķirības.

⁽¹⁾ COM(2018) 375 final, 2018/0196 (COD).

⁽²⁾ OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.

3.2. Ekonomikas atveseļošanai nepieciešami lieli publiskie ieguldījumi, kurus varētu kavēt ievērojamais spiediens uz valsts finansēm, tādējādi palielinot lejupslīdi. Tādēļ attiecībā uz nākamo daudzgadu finanšu shēmu KNR priekšlikumā pavisam noteikti ir jāveic daži grozījumi.

3.3. Eiropas pusgads ir cieši saistīts ar kohēzijas politikas ieguldījumiem, kas, savukārt, ir labi piemēroti, lai nodrošinātu Eiropas pusgada procesā noteiktās vajadzības un aktīvi sekmētu ekonomikas atveseļošanu. EESK ir vairākkārt norādījis uz *“nepieciešamību ieviest vienotu Eiropas regulējumu, kas būtu līdzīgs partnerības nolīgumam ES struktūrfondu ietvaros, garantējot, ka sociālie partneri un pilsoniskā sabiedrība kopumā var aktīvi un jēgpilni piedalīties visos ES pusgada plānošanas un īstenošanas posmos”* ⁽³⁾.

3.4. Regulas, ar ko paredz kopīgus noteikumus visiem septiņiem fondiem, 6. pantā ir noteikts, kādā veidā katrai dalībvalstij būtu jāorganizē partnerība ar kompetentajām reģionālajām un vietējām pašvaldībām, iesaistot vismaz pilsētu un citas publiskā sektora iestādes, ekonomiskos un sociālos partnerus, kā arī kā attiecīgās struktūras, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību, vides partnerus un struktūras, kas atbild par pamattiesību utt. veicināšanu. Visām dalībvalstīm būtu jāiesaista šīs ieinteresētās personas partnerības nolīgumu sagatavošanā un programmu izstrādē un īstenošanā, kā arī uzraudzības komitejās.

3.4.1 Lai arī šīs nostādnes ir skaidras, EESK pauž neapmierinātību ar to, cik atšķirīgos veidos dažādās dalībvalstīs tiek iekļauti un iesaistīti sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. EESK jau ir norādījis, ka *“vairākām dalībvalstīm šogad adresēts ieteikums pastiprināt sociālo dialogu. Lai rosinātu sociālo partneru iesaistīšanos, vajadzētu ieviest obligātos standartus attiecībā uz valstu valdību apspriešanos ar valstu sociālajiem partneriem dažādos Eiropas pusgada posmos”* ⁽⁴⁾.

3.5. Attiecībā uz pašreizējo īstenošanas periodu EESK atzīst, ka atbalsta saņēmējiem ir zināmas grūtības savlaicīgi pabeigt apstiprinātās programmas. Elastīgums ir izšķirošs faktors, kas ļauj nodrošināt īstenošanas perioda sekmīgu ieviešanu un iespējamu pagarināšanu, vienlaikus nodrošinot pasākumu pareizu sadalījumu pa posmiem.

3.6. EESK uzskata, ka ierosinātais elastīgums ir pareizā pieeja sarežģītajā ekonomiskajā un sociālajā situācijā, kad ir gaidāmas ārkārtas situācijas nākamajā īstenošanas periodā. Kļūst arvien vairāk skaidrs, ka Covid-19 pandēmijas ekonomiskās sekas atstās ilgtermiņa ietekmi dalībvalstīs, un vienīgais veids, kā nodrošināt ilgtspējīgu izeju, ir uzņemties parādsaistības. Tāpēc ir ārkārtīgi lietderīgi nekavējoties izveidot pamatnoteikumus visām dalībvalstīm, lai tās varētu savas izejas stratēģijas veidot elastīgāk un izmantot pieejamos līdzekļus tur, kur tie ir visvairāk nepieciešami.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK uzskata, ka īpaša uzmanība jāpievērš reģioniem, kurus ir smagi skārusi Covid-19 krīze un kuri saskaras ar vislielākajām grūtībām atsākt ilgtspējīgu ekonomikas atveseļošanu.

4.2. Sociālā iekļaušana un atšķirību mazināšana gan starp dalībvalstīm, gan starp dažādiem reģioniem ir un tai vajadzētu būt Kohēzijas fonda galvenajai prioritātei. Tā kā Covid-19 krīze ir spēcīgi ietekmējusi tūrisma un kultūras nozares, tās būtu īpaši jāatbalsta. Vienlaikus sociālā iekļaušana neaprobežojas tikai ar šīm nozarēm, un Eiropas sociālo tiesību pilāra principiem vajadzētu būt jebkuras pieejas pamatā. Tādēļ EESK atbalsta atsevišķa mērķa noteikšanu ERAF 4. politika mērķa ietvaros.

4.3. EESK atzinīgi vērtē nodomu ļaut dalībvalstīm rīkoties elastīgāk, lai pārvietotu konkrētas summas starp dažādiem ES fondiem jebkurā brīdī, kad tās to uzskata par nepieciešamu. Kohēzijas politikas tiesiskais regulējums būtu ātri jāpielāgo jaunajai realitātei, lai varētu viegli pieņemt un ieviest īpaši izstrādātus mehānismus. Elastīgums un atkāpes no spēkā esošajiem noteikumiem šajā sarežģītajā ekonomiskajā un sociālajā situācijā varētu izrādīties ārkārtīgi svarīgi faktori. Tāpēc EESK atbalsta Eiropas Komisijas pilnvarošanu pieņemt nepieciešamos īstenošanas aktus.

4.4. Ar ierosinātajiem grozījumiem dalībvalstīm tiek nodrošināts zināms elastīgums pieprasīt līdzekļu pārvietošanu starp fondiem vai no fondiem uz jebkuru instrumentu, īstenojot tiešu vai netiešu pārvaldību. EESK piekrīt, ka ir noteikti jānodrošina elastīgums attiecībā uz termiņu pagarināšanu, un atbalsta ierosinājumu, ka līdzekļu pārvietošanu varētu veikt plānošanas perioda sākumā vai jebkurā citā īstenošanas posma brīdī.

⁽³⁾ Sk. EESK pašiniciatīvas atzinumu “Eiropas pusgads un kohēzijas politika: virzība uz jaunu Eiropas stratēģiju laika posmam pēc 2020. gada” (OV C 353, 18.10.2019., 39. lpp.).

⁽⁴⁾ OV C 47, 11.2.2020., 113. lpp.

4.5. Ar Stabilitātes un izaugsmes pakta tiek atbalstīta fiskālo rīcībpolitiku koordinācija un stabilas publiskā sektora finanses, kas ir nepieciešamas ilgtspējīgai ekonomikas atveseļošanai un izaugsmei. EESK uzskata, ka iespēja veikt pagaidu pasākumus, kas ļautu ārkārtas apstākļos izmantot fondu līdzekļus, palielinās uzticēšanos un koriģēs ekonomikas nelīdzsvarotību. Gaidāmais lielais valsts parāds būtiski ietekmēs ekonomiku, ja netiks efektīvi veikti visi nepieciešamie atbalsta pasākumi.

4.6. EESK uzskata, ka jābūt skaidriem mehānismiem, kā savstarpēji papildināt dažādas Eiropas finansējuma plūsmas. Turklāt laikā, kad notiek atveseļošanās pēc Covid-19, jāievēro ilgtspējīgi principi un jāaskaņo ERAF, Kohēzijas fonda un citu Eiropas programmu pasākumi.

4.7. EESK atzinīgi vērtē ārkārtas un neparastu apstākļu pievienošanu pasākumiem, kas saistīti ar stabilu ekonomikas pārvaldību. Ņemot vērā vajadzību pēc lielāka elastīguma reakcijā uz ārkārtas apstākļiem, tādiem kā Covid-19 krīze, EESK uzskata, ka ir jāievieš ierosinātās izmaiņas II sadaļas III nodaļas virsrakstā.

4.8. EESK pilnībā atbalsta ierosinājumu iekļaut 15.a pantu. Komiteja uzskata, ka ir noteikti jānodrošina iespēja ES budžetam būt elastīgākam, kad jāpārvar nelabvēlīgi satricinājumi, it īpaši tie, kurus nav izraisījuši ekonomikas apstākļi. Turklāt elastīgums ievieš pareizu pieeju, ar kuru starpposma maksājumus var izņēmuma kārtā palielināt par 10 % virs piemērojamās līdzfinansējuma likmes, tomēr nepārsniedzot 100 % kvotu.

4.9. EESK uzskata, ka ir lietderīgi 8. panta d) punktā iekļaut pārvietojumu pamatojumu, jo tas ļautu uzlabot uzraudzību un pārredzamību.

4.10. Turklāt ar 71. apsvēruma grozījumu tiek nodrošināts, ka īstenošanas pilnvaras saistībā ar pagaidu pasākumiem attiecībā uz fondu izmantošanu tiktu Eiropas Komisijai piešķirtas bez komiteju procedūrām. Papildu elastīgums ierosināts attiecībā uz iespēju, ka ikviena dalībvalsts var pieprasīt līdz 5 % no katra fonda kopējā piešķiruma pārvietot uz citu fondu. Dalībvalstis var arī pieprasīt mērķa "Investīcijas nodarbinātībai un izaugsmei" ietvaros papildus pārvietot vēl līdz 5 % starp ERAF, ESF+ un Kohēzijas fondu.

4.11. EESK atzīst MVU nozīmi ekonomikas attīstībā un atzinīgi vērtē tiem pievērsto pastiprināto uzmanību. Turklāt īpaša uzmanība jāpievērš tiem MVU, kas veicina izaugsmi un rada augstas kvalitātes darbvietas, kuras ir nepieciešamas nevienlīdzības un atšķirību mazināšanai.

4.12. Covid-19 pandēmija atklāja, ka digitālā izglītība rada daudz izaicinājumu. Nepietiek tikai ar to, ka izglītojamajiem no nelabvēlīgas vides tiek nodrošināta piekļuve IKT un digitālajām ierīcēm. EESK iesaka dalībvalstīm analizēt iespējas, kā nodrošināt piekļuvi digitālajām platformām. Turklāt izglītojamajiem no nelabvēlīgas vides un dažiem vecāka gadagājuma skolotājiem nav vajadzīgo prasmju, lai pareizi strādātu ar digitālajiem rīkiem un saturu. Tādēļ EESK aicina nekavējoties veikt papildu ieguldījumus kvalifikācijas celšanā.

4.13. EESK atbalsta ierosināto sliekšņa samazināšanu no 10 miljoniem EUR līdz 5 miljoniem EUR pakāpeniski īstenojamām darbībām ar noteikumu, ka tiek ievēroti visi pārējie 111. pantā paredzētie nosacījumi.

4.14. Papildus tam, ka jāuzlabo medicīnas aprīkojuma un preču piegāžu nodrošināšana, EESK iesaka Eiropas Savienībai īstenot politiku, kas uzlabotu pārrobežu sadarbību krīzes laikā. Katastrofas un dabas krīzes neapstājas pie valsts robežas. Pandēmijas laikā dalībvalstu koordinācija un kopīga atbildes reakcija bija ļoti ierobežota un neorganizēta, un to noteica iekšupvērstas tendences. Labāki protokoli un ciešāka sadarbība novērstu daudzus sākotnējos trūkumus un sekmētu racionālu un ātru Eiropas atbildes reakciju uz jebkāda veida katastrofām.

Briselē, 2020. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*